

## Turkish Studies

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 3083-3103

DOI: 10.29228/TurkishStudies.25861

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY



INTERNATIONAL  
BALKAN  
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE  
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 24.07.2019

✓ Accepted/Kabul: 15.10.2019

📅 Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (19.08.2019)-Referee 2 (01.10.2019)

This article was checked by iThenticate.


### TEKSTİL VE HAZIR GIYİM SEKTÖRÜNDE ÇALIŞAN GENÇ YETİŞKİN KADIN İŞÇİLERİN ÇALIŞMA SEBEPLERİ VE AİLE İLİŞKİLERİ


Gamze ÇAKIR\* - Hümeysra MUTLUTÜRK\*\* - Fatmanur TOPAL\*\*\*


Semanur SALI\*\*\*\* - Burak ACAR\*\*\*\*\* - Ömer Miraç YAMAN\*\*\*\*\*


#### ÖZ

Bu çalışma ile tekstil ve hazır giyim sektörlerinde çalışan genç yetişkin kadın işçilerin çalışma sebeplerinin neler olduğu, aile ve çalışma yaşamları arasındaki etkileşimin kendilerini ne yönde etkilediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İstanbul'un çeşitli ilçelerinde ve Bursa'nın İnegöl ilçesinde çalışmakta olan ve yaşları 18 ve 27 arasında değişen toplam 18 genç yetişkin kadın işçi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda genç yetişkin kadın işçilerin tekstil ve hazır giyim sektöründe çalışma sebeplerinin daha çok ekonomik gereksinim, sosyal çevrenin etkisi, eğitim hayatı ile ilişki, yaşanan bölge ve sosyalleşme ihtiyacı gibi faktörlerin etkili olduğu görülmüş; ayrıca katılımcıların aile ilişkilerinin değerlendirilmesine, aile ve iş yaşamları arasındaki etkileşime, iş yaşamının aile içi rol ve sorumluluklar üzerindeki etkisine dair verilere ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan genç yetişkin kadın işçilerin büyük bölümünün ailesinin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için çalıştıkları ve aileleri tarafından ikincil emek olarak görüldükleri tespit edilmiştir. Katılımcılar, tekstil ve giyim sektörünün niteliksiz ve

\*  Sosyal Çalışmacı, E-posta: gamzecaakir@gmail.com

\*\*  Sosyal Çalışmacı, E-posta: mutlutmerya@gmail.com

\*\*\*  Sosyal Çalışmacı, E-posta: fmatopal@gmail.com

\*\*\*\*  Sosyal Çalışmacı, E-posta: Semanur\_sali\_97@hotmail.com

\*\*\*\*\*  Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, E-posta: burakacar@istanbul.edu.tr

\*\*\*\*\*  Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,, E-posta: omy@istanbul.edu.tr

eğitimsiz iş gücü talebini karşılamaktadırlar. Özellikle hızlı ve kolay iş bulabilmeleri bu sektörleri tercih etmelerinde etkilidir. Ayrıca zor ve ağır çalışma koşullarına sahip atölyelerde çalışan katılımcıların aileleriyle kaliteli zaman geçirme ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama noktasında ciddi sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak genç yetişkin kadın işçilerin çalışmayı tercih etmesinde ve aynı iş kolunda çalışmayı sürdürmeye ilişkin kararlarında aile ilişkilerinin önemli bir dışsal faktör olduğu tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Tekstil Sektörü, Hazır Giyim Sektörü, Genç Yetişkin Kadın İşçi

## **AN ANALYSIS ON FAMILY RELATIONS AND WORKING MOTIVATION OF YOUNG ADULT FEMALE WORKERS AT TEXTILE AND READY-MADE GARMENTS SECTOR**

### **ABSTRACT**

The aim of this study is to reveal the motivation of working of young adult female workers employed in textile and ready-made garments sectors and how the interaction between family and working life affects them. Qualitative research method was used in the study. In-depth interviews were conducted with a total of 18 young adult female workers in various districts of Istanbul and Bursa's İnegöl districts using a semi-structured interview form. As a result of the study, it was concluded that the reasons of working in textile and ready-made garments sectors of young adult female workers are mostly factors such as economic necessity, social environment effect, relationship with education life, need of region and socialization. In addition, data on the evaluation of the family relations of the participants, the interaction between family and working life, and the effect of working life on the roles and responsibilities of the family were obtained. It was found that the majority of young adult female workers who participated in the study worked to meet the economic needs of their family and were seen as secondary labor. Participants meet the unqualified and untrained labor demand of the textile and ready-made garments sectors. Their ability to find jobs quickly and easily is especially effective in choosing these sectors. Participants working in workshops with difficult working conditions were found to have serious problems in spending quality time with their families and meeting their social needs.

### **STRUCTURED ABSTRACT**

The aim of this study is to reveal the motivation of working of young adult female workers employed in textile and ready-made garments sectors and how the interaction between family and working life affects them. Qualitative research method was used in the study. In-depth interviews were conducted with a total of 18 young adult female workers in various districts of Istanbul and Bursa's İnegöl districts using a semi-structured interview form. Young adult female workers who participated in the study have different reasons for preferring to

work in textile and ready-made garment sectors. However, factors such as poverty, the economic needs of their families, individual needs and their unqualified and uneducated are the most important reasons for them to prefer these sectors. It was determined that the work and family lives of the participants were closely related. In particular, the fact that the participants lived in low-income families caused women to be forced to work or to play the role of an income-generating parent. As it is seen in the results of the research, most of the participants are decided to work according to a single goal. To overcome the economic problems experienced by the family is determined as a goal. This decision is mostly made by families. This supports the emphasis of the neo-classical models of the current economic system on the task of bringing together the preferences of the individual within a single benefit function of the household (Dedeoğlu, 2000: 144). In a study supporting this idea and the results of our research, 40.3% of the women worked to contribute to the family's livelihood and 33% worked to provide their own livelihood (Gönüllü & İçli, 2001: 88). to ensure that they work (Basaran, 2004: 121). Uluğ (2000: 77) found that 64% of the reason for women to start working was economic inadequacies.

The textile sector does not require any training. It is a sector based on labor. Therefore, these sectors need unqualified personnel. It is seen that the young adult women who participated in the research have low education levels and therefore prefer to work in these sectors. In one study, it was found that finding an easy job is an important factor for women who have migrated from rural areas to urban areas and have difficulties in finding a job in the city because they are uneducated. In addition, the fact that the majority of these women work in unpaid family worker leads to the idea that they already have the knowledge and skills in the textile and ready-made garments sector and that they can easily learn this job without any academic and vocational training and this causes women to prefer these sectors frequently. which is the other factor (Uluğ, 2000: 40-41).

The fact that a large majority of the family members are already working in these sectors is another reason for choosing this line of business. In a study, similar to our study, it was concluded that most of the women working in the textile sector entered into their jobs through their close circles. In the same study, it was found that kinship and social environment play a major role in the process of finding a job. The fact that the employer or employees are relatives can be an important factor in allowing women to work in families that do not want them to work. This situation is a necessity for women to choose to work in these sectors (User, Kümbetoğlu and Akpınar, 2012: 45). In another study supporting the results of our study, it was seen that most of the women working in the textile sector started to work through acquaintances. Kayıkçı (2000: 142) found that 51.4% of the women were recruited with the help of a familiar tool and recommendation. The fact that the workshops are close to the houses and that the employees are women in general makes it easier to prefer these workshops in terms of security (Murakami, 1999: 24). Especially the women residing in the regions where the textile workshops are concentrated are effective in starting the work in the workshops here (Uluğ, 2000: 41). The close relationship between the place of residence of young adult female workers

participating in our study and the workplaces they prefer to work supports this information.

As a result of the study, one of the reasons of the study was found to be psychosocial needs such as socialization and self-confidence development. Factors such as belonging to families with low socio-economic income, immigration and early termination of their education have led to a decrease in the socialization environment of young adult female workers. As a matter of fact, most of the women working in the study see participation in business life as an opportunity to socialize and create a social environment.

One of the reasons that women's employment is concentrated in the textile and ready-made garments sector is that they can find jobs faster and easier than other sectors. As education level increases, there is an increase in labor force participation. However, this does not apply to the textile and ready-made garments sector. Therefore, uneducated and unqualified working women prefer this field.

The fact that informal employment is widespread in these sectors also forces women to prefer these lines of business. Since women are seen as utility labor force, they are employed in this sector informally and intensively. Thus, the textile and ready-made garments sector makes it the first choice of women and the second choice of men (Omay, 2011: 147).

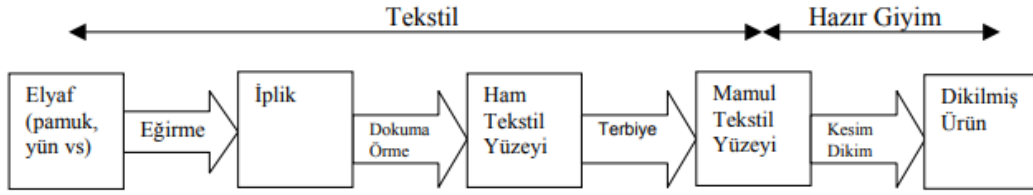
As a result, it was determined that the reasons of working of young adult female workers working in textile and ready-made garment sectors can be handled multidimensionally and family relations are the most important determinants in terms of job preferences. Young adult women should be able to make their own decisions about work by eliminating external factors. In addition, in order to improve negative family relations, legal arrangements should be made for more humane working conditions that deal with work and family relations together.

**Keywords:** Textile Sector, Ready-made Garments Sector, Young Adult Female Worker

## Giriş

Tekstil ve hazır giyim sektörü, elyaf, lif, iplik gibi hammaddeleri günlük hayatta kullanabileceğimiz ürünlere dönüştüren üretim süreçlerini kapsamaktadır. Ayrı ayrı değerlendirildiğinde tekstil sektörü ham madde elyaf ve iplikten kumaş üretimine kadar olan süreci, hazır giyim sektörü ise elde edilen kumaşlardan seri olarak üretilen ve satışa sunulan, tüm iç ve dış giysiler ile bu ürünlerin aksesuarlarını içermektedir (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2007; Öngüt, 2007: 4). Tekstil ve hazır giyim üretim sürecini şekil 1’de gösterildiği şekliyle özetlemek mümkündür:

Şekil 1: Tekstil ve Hazır Giyim Sanayinde Üretim Süreci



Kaynak: (Öngüt, 2007: 7)

Türkiye hem tekstil hem de hazır giyim sektöründe Dünya'da önemli ihracat payına sahiptir. Türkiye'de Marmara ve Ege bölgelerinde yoğunlaşan tekstil ve hazır giyim üretimi iller bağlamında incelendiğinde İstanbul ilinin hazır giyim sektörüyle; İstanbul, Bursa ve Denizli illerinin ise tekstil sektörüyle daha fazla öne çıktığı görülmektedir (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2015: 71; Öngüt, 2007: 90). T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2017 yılı 81 İl Durum Raporu'na göre İstanbul ilinin üretiminde en büyük pay sahibi %15,44 ile giyim eşyaları olurken tekstil ürünleri üretimi %10,53 ile en büyük üçüncü alan olma özelliği taşımakta ve bu özellik her iki sektör içinde İstanbul'un öncü bir şehir olmasını sağlamaktadır (s. 168).

Kadınların yukarıda ifade edilen sektörlerin hangisinde daha çok yer aldıklarının incelenmesi ve bu sektörlerle bağlı hangi iş kollarını tercih ettiklerinin/etmek zorunda kaldıklarının belirlenmesi çalışmamız için önem arz etmektedir. Kadın istihdamının 2017 yılı sektörel dağılımları bu bağlamda incelendiğinde en çok hizmet sektöründe en az ise sanayi sektöründe yer aldıkları görülmektedir. Diğer bir deyişle kadınların %15.6'sı sanayi sektöründe, %28.3'ü tarım sektöründe, %56.1'i ise hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu 2017 verilerine göre kadınların sanayi sektöründeki istihdam oranları faaliyet alanlarına göre incelendiğinde ise kadınların en çok giyim eşyaları imalatı (%28.1), gıda ürünleri imalatı (%15.6) ve tekstil ürünleri imalatı (%13.4) alanlarında çalıştıkları görülmektedir. Erkek çalışanlarla birlikte düşünüldüğünde kadınların giyim eşyaları imalatının yarısını (%50.8), tekstil ürünleri imalatının ise 1/3'ünü (%28.4) oluşturduğu görülmektedir (TMMOB Makine Mühendisleri Odası Bülteni, 2018). Her ne kadar sanayi sektörü, kadınların en az istihdam edildikleri sektör olarak görülse de faaliyet alanlarına (iş kolları) göre en yoğun oldukları alanların başında gelmektedir. Dolayısıyla ücret karşılığı emeğini satmak isteyen kadınların bu faaliyet alanlarındaki gerek çalışma koşulları gerekse emek-ücret dengesizliği bağlamında yaşadıkları mağduriyetler oldukça fazladır. Çünkü bu sektörlerde maliyeti düşük tutmak için özellikle fason üretimin yapıldığı, işlerin yoğun olduğu dönemlerde işçi alımlarının yükseldiği ve sezon sonrasında ise işçi çıkarmaların arttığı, bu nedenle işçi devir hızının fazla olduğu ve kayıt dışı istihdamın yaygın olduğu bilinmektedir (Bostan Budak ve Demir, 2017: 27). Özellikle hak kaybı olarak da nitelendirilebilen kayıt dışı istihdamın yaygın olması beraberinde düşük maaşlara, düzensiz işlere ve sosyal güvenceden yoksun olmaya karşılık gelmektedir. TÜİK İşgücü İstatistikleri Nisan 2019 verilerine göre tüm alan ve sektörlerde kayıt dışı istihdam %34,2 olarak kaydedilirken, bu oranın büyük bir kısmı sanayi sektörünü dolayısıyla tekstil ve hazır giyim alanlarını kapsamaktadır. Kayıt dışı istihdamın işçilere yönelik psikolojik, sosyal, ekonomik ve daha birçok yönden olumsuzluğu herkes tarafından kabul edilmekteyse de bu istihdam şekli kolay iş bulabilmenin bir yolu olarak görülebilmekte; dolayısıyla bu sektörlerin neden tercih edildiğinin cevabıyla da yakından ilişkili olabilmektedir (Karabıyık, 2012: 246; Işık Erol, 2015: 9). Sonuç olarak gerek Türkiye'de gerekse İstanbul'da üretimin en önemli ayaklarını oluşturan ve uluslararası piyasada önemli rekabet gücü olarak sunulan bu iki sektördeki yoğun üretim çabalarının ve kadın iş gücüne olan ihtiyacın nedensel bağlamda sosyo-ekonomik boyuttaki ilişkisini ele almanın önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim gerek istihdam şekillerinde gerekse çalışma koşullarındaki bu ve benzeri olumsuzluklara rağmen

kadınların bu sektörlerde yoğun olarak yer almasının hem işveren hem de kendileri açısından bazı sebepleri bulunmaktadır.

Genellikle nitelikli eğitim alamayan veya kırdan kente göç ederek gelen ve sosyo-ekonomik zorluklara karşı kentte tutunmaya çalışan ailelere mensup kadınlar, iş bulmakta zorluklar yaşamakta ve olumsuz çalışma şartlarına sahip işlere dahil olmak zorunda kalmaktadırlar (Küçük, 2015: 3; Kocacık ve Ayan, 2011: 467). Kendilerinden kaynaklanan bir başka neden ise gelir getirici olarak yalnızca erkeğin görüldüğü ailelerde yaşanan ekonomik sorunların kadınları bu zor koşullarda yedek emekçi olarak çalışmak zorunda bırakmasıdır. Toplumsal beklentinin de gençlerin hızlı şekilde istihdam edilmesine ve ücret karşılığı çalışmasına yönelik talepleri göz önüne alınırsa gençler dolayısıyla genç kadınlar çalışmayı kendileri için bir görev olarak görmekte, en kolay ve ulaşılabilir işleri tercih etmek zorunda kalmaktadırlar (Çelik ve Beşpınar, 2011: 61-64).

Kadınların kendilerinden kaynaklı olmayan çalışma sebepleri incelendiğinde tekstil ve hazır giyim sektörünün dikkat ve el becerisi gerektirdiğine ve ev işlerinin uzantısı olarak görüldüğüne dair yaygın bir anlayışın varlığı ile karşılaşmaktadır. Bu anlayışa göre kadına sabırlı, uyumlu ve itaatkâr gibi özellikler atfedilmekte ve kadının bu sektörlerin gerekliliklerine daha kolay uyum sağlayacağı diğer bir deyişle işle ilgili daha az şikâyetle bulunacağı varsayılmaktadır (Yavuzçehre, 2014: 26). Çeşitli sebeplerden dolayı iş yaşamına dâhil olan kadının tekstil ve hazır giyim sektöründe yer almasında bu özellikler işveren için “çekici” faktörleri oluşturmaktadır. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde kadın işçilerin ikincil emek görülmelerinden dolayı daha kolay işten çıkarılabilmeleri ve işlerin yoğun olduğu dönemlerde de daha kolay işe alınabilmeleri, işverenlerin piyasada rekabet gücüne sahip olmaları için önemlidir. Tekstil ve hazır giyim sektöründe üretim maliyetlerini düşük tutmak için izlenen bu strateji kadınların bu sektörlerde tercih edilmelerinin başka bir boyutunu oluşturmaktadır (Bostan Budak ve Demir, 2017: 26; Suğur, 2005: 51). Kadınların ailelerindeki bakıma muhtaç kişilerin bakımlarını karşılama konusunda görevli görülmeleri ya da iş yaşamına dönem dönem girmeleri de işverenlerin kadın çalışanlara verdikleri niteliksiz işlerin ve düşük maaşların gerekçesi olarak sunulmaktadır (Toksöz, 2012: 6; Suğur, 2005: 52; Yaman Öztürk, 2010: 115). Tekstil ve hazır giyim sektörlerinde işverenlerin bu taleplerine karşılık çalışan kadınlar da bu sektörlerin isteklerine cevap verir niteliklere sahiplerdir. Bu kadın işçilerin genel profili; yoksul, kırdan kente göç ederek gelmiş ve eğitimsiz olarak belirtilmektedir. Genellikle ailesine ekonomik katkı sunabilmek için bu sektörlerde çalışmaya başlayan kadınlar; işin el becerisine dayalı olması, kendilerinin terziliğe meraklı olmaları ya da ailelerinin bakımını ihmal ettirmeyecek şekilde evde çalışma imkânının sunulması gibi gerekçelerden dolayı bu sektörlerde yer almaktadırlar (Kocacık ve Gökçaya, 2005: 8). Bu sebeplerden dolayı tekstil ve hazır giyim sektörlerine ait iş yerlerinde çalışan kadın işçiler; ayakçı, ortacı, temizlikçi, paketleyici, makineci, overlokçu, ütücü ve yıllar içinde de kalite kontrolcü olarak çalışabilmektedirler (User, Kümbetoğlu ve Akpınar, 2012: 47).

İş yaşamı, çalışan kadının da erkeğin de aile içi rollerini etkilemesi ve insan yaşamında büyük yer kaplaması sebebiyle aileden sonra önemli ve ayrı bir alan olarak nitelendirilse de (Yüksel, 2005: 302) mekân ve zaman boyutunda aile faktöründen ayrı düşünülemez boyutta aile yaşamıyla ilişkilidir. Öyle ki kadınların özellikle yoğun emek-düşük ücret koşullarına sahip işleri tercih etmesini sağlayan etkenlerden birisi de aile içi ilişkilerin çok boyutlu özelliği olabilmektedir. Genç kadınların aile içerisinde ebeveynlik rolü üstlenmek durumunda kalması, aile içinde yaşanan birtakım problemlerden uzaklaşmak istemesi, yine aile içinde yaşanan ekonomik sorunların çözümünde kendisinin rol almaya zorlanması veya yalnızca aile üyelerinin istekleri ve kontrolünde belirlenen yerlerde çalışmak zorunda kalması gibi durumlar bu etkenlerden sadece bir kaçıdır. Dolayısıyla insan yaşamında başlıca yere sahip iki alan olan iş ve aile yaşamını aynı anda düzenleme ve dengede tutma problemi, kadınların iş tercihinde önemli bir rol oynamaktadır. Sonuç olarak da kadın çalışanlar, az saatli, esnek çalışma saatleri ve koşulları olan, yarım zamanlı, kolay terk edebilecekleri ya da seyahat etmeyi gerektirmeyen sektörlerde yoğunlukla yer almaktadırlar (İlkkaracan, 2010: 42). Bu nedenle

denilebilir ki aile içi rollerin dağılımı ve üyeler arasındaki ilişki düzeyi hem kadınların çalışma kararı almalarında hem de iş yaşamına dâhil olduklarında piyasaya sundukları emeğin niteliğinde belirleyici olmaktadır. Birbirini etkileyen ve hatta dönüştürme gücüne sahip olan iş ve aile yaşamı arasında, kadının rollerinin artmasından dolayı sıkıştığını, kaygı yaşadığını ve bir anlamda tükenmişlik içerisine girdiğini söylemek mümkündür (Dedeoğlu, 2000: 140 ve 150; Bayer, 2013: 108). Bu doğrultuda iş ve aile yaşamları arasında çatışma ortaya çıkar ki çatışma durumu, zamanın ve bireysel enerjinin kısıtlı olmasından ve her iki alanda da kişiden farklı rollerin beklenebilmesinden dolayı, kişinin iş veya aile yaşamlarından birine daha fazla yoğunlaşması ve bu sebeple diğer alanda ortaya çıkan problemler olarak tanımlanabilir. Bu problemlere kadının iş için harcadığı zamanın ailesinin ihtiyaçlarını karşılayacağı zamanı engellemesi, çalışırken ağır iş yükü nedeniyle yorulması ve ailesi ile vakit geçirme veya sorumluluklarını yerine getirme noktasında yetersiz olması gibi sorunlar örnek verilebilir (Polatçı ve Keser, 2017: 403; Adak, 2007: 142). Kadınlar açısından yaşanan iş ve aile çatışmasının yoğunluğu, kadının işine veya ailesine bağlılık oranına, her iki alanda yaşadığı sorunlara ve bu alanlardaki taleplere göre değişiklik gösterebilmektedir (Kolbaşı ve Bağcı, 2018: 3). Bunun yanında aile içi sorunlar çalışılan işin türünü, niteliğini ve süresini belirleyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Sonuç olarak her ne kadar istihdam sorunlarına, iş tercihlerini etkileyen faktörlere, iş yaşamında karşılaşılan emek-ücret dengesi, sosyal güvence ve özlük hakları gibi sorunlara yönelik kadın merkezli çalışmalar bulunmaktaysa da genç yetişkin kadınların iş tercihlerine ve çalışma nedenlerine yönelik psikososyal bakış açısına sahip araştırmaların oldukça sınırlı sayıda kaldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda özellikle eğitilmiş, nitelikli ve üretken olması beklenen genç yetişkin kadınların kendilerinden beklenenin aksine eğitimsiz ve niteliksiz iş gücüne olan taleplerinin arka planında yer alan etkenleri ortaya koymak bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Çalışmamızın bir diğer amacı ise genç yetişkin kadın işçilerin aileleriyle olan ilişkilerinin boyutlarını ve bu ilişkinin iş tercihleri ve iş yaşamları üzerindeki etkilerini tespit etmektir.

### **Yöntem**

Bu çalışmada tekstil ve hazır giyim sektörlerinde çalışan genç yetişkin kadınların çalışma sebeplerinin ne olduğunu keşfetmek, aile-iş yaşamları arasındaki ilişkilerini ve aile içi rol ve sorumluluklarını yerine getirmede karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmak amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemi, katılımcıların kendilerini güvende hissedebilecekleri ortamlarda görüşme yapma ve anlamlandırma süreçlerine ulaşma imkânlarını sunmakla birlikte araştırmacıya konuya çoklu bakış açısından bakabilme, konu ile ilgili yorumlamalarda bulunabilme, mülakat ve gözlem yolları ile veri toplayabilme ve bütünsel bir resim oluşturabilme fırsatlarını sağlamaktadır (Creswell, 2014: 185-187). Araştırma, katılımcıların iş yaşamına dâhil olmada etkilendikleri faktörleri, aile ilişkilerine dair tanımlamalarını ve aile içi rol ve sorumluluk algılarını ortaya koymak amacı ile nitel araştırma yöntemi içindeki bir desen türü olan durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Durum çalışması, örnekle veya olayla ilgili derinlemesine incelemeyi içerir. Dolayısıyla bu desen, verileri sistematik bir yolla toplama ve analiz etme, neler olduğunu bulma ve sonuç çıkarmanın bir yoludur. Olayın olma sebebi ve gelecek araştırmalarda konuyla ilgili nelere odaklanılmasının gerektiği ise ortaya çıkan ürün ile net bir şekilde anlaşılmaktadır. Böylece durum çalışması deseni, test ve hipotezden ziyade konu ile ilgili üretime devam etmeye olanak sağlamaktadır (Davey, 1991: 1).

Çalışma grubunun seçilmesinde kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sahası olarak tekstil üretiminin 2 önemli merkez şehri, İstanbul ve Bursa tercih edilmiş; yine İstanbul içerisinde de tekstil üretimiyle öne çıkan ilçeler örneklem grubuna dahil edilmiştir. Bu kapsamda yaşları 18 ve 27 arasında değişen, İstanbul ve Bursa illerindeki tekstil ve hazır giyim sektörlerinde çalışan 18 genç yetişkin kadın işçi ile görüşmeler yapılmıştır. Örneklem grubunda yer alan

katılımcıların 7'si Bursa ilinin İnegöl ilçesinde, 3'ü İstanbul ilinin Sultangazi ilçesinde, 5'i Bağcılar ilçesinde, 1'er kişi ise Sefaköy, Beykoz ve Esenler ilçelerinde yer alan atölyelerde çalışmaktadır.

Araştırma süresince veri toplama yöntemi olarak, araştırmacıya belli bir esneklik tanıdığı için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve derinlemesine mülakat tekniği ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri toplamada kullanılan derinlemesine mülakat tekniğinde katılımcının araştırmacının odağı doğrultusunda yönlendirilmesine dikkat edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda kullanılan sorular hazırlanırken araştırmacının amacına bağlı kalınmaya, birbiriyle ilişkili soruları art arda sıralamaya, soruların katılımcılar için anlaşılır ve açık olmasına dikkat edilmiştir. Görüşme formunun güvenilirliğinin sağlanması amacıyla uzmanlar ve akademisyenler tarafından sorular incelenmiş, inceleme sonucu bazı sorular birleştirilmiş ve bazı sorular ise çıkartılmıştır. Saha araştırmasına başlamadan önce 3 kişi ile pilot çalışma yapılmış, soruların anlaşılabilirliği ve ilgileri test edilmiştir. Araştırmanın ana sorusu “*tekstil ve hazır giyim sektörlerinde çalışan genç yetişkin kadınların çalışma sebepleri nelerdir?*” olarak belirlenmiş ve görüşme formunda bu ana soruya ilişkin alt sorular yer almıştır.

Katılımcılara onay vermeleri halinde görüşmenin ses kaydına alınacağı ve çalışmada kişisel bilgilerinin kullanılmayacağı kendilerine ifade edilmiştir. Yapılan görüşmelerden verim alınması açısından görüşmelerin kafe veya ev ortamında gerçekleştirilmesi hedeflenmiş ancak son tahlilde görüşme yapılacak mekân katılımcının isteğine göre şekillenmiştir. Mesai aralarında görüşmek isteyen katılımcılar ile iş yerlerinin yemekhanesinde veya müdürün odasında mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların işverenin gözetimi altındayken ya da anlatılanların çalışanlar tarafından duyulma kaygısı ile soruları cevaplamak durumunda kalmaları ve bazı katılımcıların bilgilendirilmiş onam formunu imzalamak istememesi çalışmanın zorluklarını ve sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Araştırma boyunca yapılan tüm görüşmeler ses kayıt sistemi ile kayıt altına alınmış, toplam 425 dakikalık ses kayıtları bilgisayar ortamında deşifre edilmiş ve 213 sayfalık yazılı doküman elde edilmiştir. Elde edilen bulgular nitel araştırma veri analiz tekniği olan kodlama yöntemi ile araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve bu doğrultuda çalışmanın ortak temaları belirlenmiştir. Belirlenen temalar altında bulguların sunulması, katılımcılara kendi isimlerinden farklı isimler verilerek gerçekleştirilmiştir.

## **Bulgular**

Çalışma süresince tekstil ve hazır giyim sektöründe çalışmakta olan 18 genç yetişkin kadın işçi ile yapılan görüşme sonucunda ulaşılan veriler, çalışmanın amacına uygun olacak şekilde 2 ana başlıkta toplanmıştır. Bu başlıkların ilki katılımcıların çalışma sebeplerine dair, diğeri ise aile ilişkilerine dair elde edilen bulgulardan oluşmaktadır.

### **1. Çalışma Sebepleri**

Çalışma sebeplerine ilişkin bilgiler, genel çalışma sebepleri ve tekstil sektöründe çalışma sebepleri olmak üzere 2 temel soru üzerinden elde edilmiştir. Verilerin kodlanması ve temalandırılması aşamasında bu sorulara verilen cevaplar birlikte değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Elde edilen verilerin temalandırılması sonucunda çalışma sebepleri şu şekilde gruplandırılmıştır: ekonomik nedenler, sosyal çevrenin etkisi, eğitim hayatı ile ilişki ve tekstil bölgesinde yaşamak.

#### **1.1. Ekonomik Nedenler**

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların büyük bir kısmının en temelde ekonomik nedenler sebebiyle iş yaşamına dahil olduklarını belirtmiştir.

*“Parasızlıktır yani, hani maddi durum, yoksulluk.” (Şengül,24)*



Evli olan bir katılımcı eşi ile arasındaki iletişimi ortaya koyarak çalışma sebebinin maddi yetersizlik olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

*“Benim eşim mesela bana bırakıyo, çalışmak istersen sen bilirsin. Söylemiyo mesela dili varmıyo söylemeye hani ihtiyacım var, çalışmana ama sen bilirsin diyo. Ben kendim zaten hani aynı evde yaşadığım için durumun farkındayım mecburiyetten ölsem de kalsam da çalışıyorum.”* (Gökçe, 27)

İş yaşamına tekstil sektöründe dahil olan katılımcıların ebeveynlerinin evin ekonomik geçimini sağlayabilecek düzenli ve sürekli bir işte çalışmamları nedeniyle iş yaşamına dahil oldukları belirlenmiştir. Görüşülen bir katılımcı bu durumu şöyle ifade etmiştir:

*“Babamın bi evi olsaydı hani, düzenli bi gelirimiz olsaydı ben hayatta çalışmazdım. Ya da benim bi abim, hani benden büyük bi ablam olsaydı onlar çalışsaydı ben zaten hiç çalışmazdım yani.”* (Tuğçe, 22)

Bir katılımcı ise aile üyelerinden kimsenin bir işte çalışmadığını, bu nedenle gelirlerinin olmadığını ve yalnızca kendisinin geliri ile geçindiklerini belirtmiştir.

*“Destekliyolar ve çıkmamı istemiyolar... Babam nakliyecisi işi pek olmuyo yani genelde evde... İki kardeşimde çalışıyo. Bundan üç ay önceye kadar annemde çalışıyodu o bıraktı. Şu an evde.”* (Öykü, 22)

Görüşülen katılımcılardan biri ise her ne kadar ekonomik zorluklar sebebiyle iş yaşamına dahil olduğunu söylemiş olsa da aile içi rollerinin dağılımında ve iş yaşamına dahil olma sürecinde cinsiyet faktörünün etkili olduğu görülmüştür. Esmâ hem abisini hem de erkek kardeşini okutmak için ekonomik yükü üstlenen bir genç kadın olarak bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

*“Hani çünkü biz gerçekten baya bi şeylik yaşadığımız için... Maddi zorluk yaşadığımız için ben kendim seçtim o yüzden... Ben aileme katkıda bulunmak için öyle kendim... Ya benim derslerimde iyiydi ama erkek kardeşiminki daha iyiydi. Onu hani daha çok öne sürdük. O daha çok şey yapsın diye abimi okuttum, erkek kardeşimi okuttum.”* (Esmâ, 27)

Ev kredisi borçlarını ödeme konusunda aileye maddi destek sunmanın iş yaşamına dahil olmada önemli bir etken olduğu, kredi borçlarının ödenmesinden dolayı ebeveynlerin çalışmasına rağmen yoksulluk durumunun devam ettiği ve bu nedenle genç yetişkin kadınların iş yaşamına dahil olarak ailelerine maddi destek sundukları bilgisi çalışma süresince elde edilmiştir. Katılımcılardan bazıları çalışma sebepleri olarak ebeveynlerinin ev kredisi borçlarını gerekçe göstermişlerdir.

*“Ya borç vardı bi de aldığımız ev borçluydu zaten, o yüzden.”* (Zeynep, 22)

*“En azından aileme bi katkı olsun diye. Çünkü borçları olunca insan biraz ister istemez ailesini düşünüyö. O yüzden.”* (Yasemin, 18)

## 1.2. Sosyal Çevrenin Etkisi

İş arama sürecinde önemli destek kaynağı olan yakın çevrenin etkisi çalışmamız boyunca da görülmüştür. Öyle ki katılımcılar ile yapılan görüşmelerde bazı katılımcıların arkadaş çevresinin veya yakın ilişki içerisinde buldukları kişilerin yönlendirmesiyle çalışmaya başladıkları tespit edilmiştir.

Bir katılımcı tekstil sektöründe çalışmaya başlamasına komşusunun aracı olduğunu, kendisinin ve ailesinin komşularına karşı güven duymalarından dolayı bu yönlendirmeyi kabul ettiklerini ifade etmiştir.

“Yani o da aslında hiç düşünmedim, hiç çalışmayı düşünmüyordum, üst kattaki abla vesile oldu. İşte o tekstilde çalışıyordu zaten, onu da pek tanımiyordum onlar da üst kata yeni gelmişti. Hani gel götürüyem seni dedi annem de ona güvendi tamam götür bakalım ne olacak, oluyo diye orada çalışmasaydım ne yapardım bilmiyorum hani evde mi otururdum başka bir işe mi girerdim hiç bilmiyorum o öyle vesile olunca kendimi tekstilde buldum.” (Gonca, 25)

Araştırma sırasında görüşülen bazı katılımcıların arkadaşlarının yönlendirmeleri ile sektörde iş yaşamına dahil oldukları öğrenilmiştir.

“İu zaten usta olan kişi şu an benim arkadaşım. Ayakkabı dükkânında çalıştığım zaman bi gün böyle akşam geldiler falan. Ben o zaman maaşım biraz düşüktü orda. Sonra buraya geldim, ordan çıktım işte başta paket bölümünde başladım.” (Meral, 18)

“Arkadaşlarım u iki tane sınıf arkadaşım benim ilk çalıştığım yerdeydi. Çok bi de samimi arkadaşlarımdı. Gel işte beraber olalım bizde okuyamadık sen de okuyamadın en azından ayrılmayalım gibisinden. O zaman öyle bi muhabbet olmuştu. Öyle başladı.” (Öykü, 22)

### 1.3. Eğitim Hayatı İle İlişki

Görüşme yapılan 18 genç yetişkin kadından 6’sı lise, 3’ü ortaokul mezunu iken 3 katılımcı eğitim yaşamlarını 5. sınıfta, 2 katılımcı ise 9. sınıfta sonlandırmak zorunda kalmıştır. Hali hazırda eğitim yaşamına devam eden yalnızca 4 katılımcı bulunmaktadır. Bu katılımcıların 3’ü açık öğretim lise öğrencisi ve 1’i ise üniversite öğrencisidir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde eğitim yaşamı ile olan ilişkilerin çalışma yaşamına dahil olma durumlarını etkilediği görülmüştür. Genel anlamda katılımcıların eğitim yaşamlarını sonlandırdıkları veya sonlandırmak durumunda kaldıkları ya da tekstil sektörü üzerine eğitim almış olduklarından dolayı bu sektörlerde yer aldıkları belirlenmiştir. Bu nedenle elde edilen veriler eğitim hayatının sonlanması ve tekstil sektörü üzerine eğitim alınmış olması olarak iki başlık altında sunulmuştur.

#### 1.3.1. Eğitim Hayatının Sonlanması

Katılımcılardan biri eğitim hayatını sonlandırdığını ifade ederken eğitim hayatını sonlandırma sebebi olarak öğretmeni ile kurulan olumsuz ilişkilerinin okuldan uzaklaşmasına neden olduğunu, bu yüzden iş yaşamına dahil olduğunu anlatmış ve bu durumu “cahillik” olarak nitelendirmiştir.

“Dediğim gibi bi nedenim yoktu hani benim çalışma gibi bi şeyim isteğim yoktu. Hani ben okuldan soğuduğum için dediğim gibi çalışmak istedim. Hangi kafayla istedim onu bende bilmiyorum. O şekilde okulu bırakınca işte işe girdim. Öyle yani... Hiç bi şey itmedi. Hani o an cahil miydim bilmiyorum. Hani o an ne düşündüm yani hiç bi şey aklımda yok. Dediğim gibi okulu bıraktım girdim yani... Okumak değil ya şey bi tane benim öğretmenim vardı okuldan soğutmuştu yani beni. Cahildim yani dediğim gibi.” (Tuğçe, 22)

Araştırma süresince maddi yetersizliklerle baş etmeye çalışan ailelerde çocukların ek gelir getirici olarak görüldüğü ve bu nedenle yoksulluk durumunu aşmak için çocukların eğitim yaşamından alınarak iş yaşamına dahil edildiği tespit edilmiştir. Bazı katılımcılar, eğitim hayatlarına devam ederken ailelerinin ekonomik anlamda geçim sağlamakta zorlandıklarını, bu nedenle çocuklarının çalışmasını istediklerini ve ailelerinin baskısı ile eğitim hayatını sonlandırarak iş yaşamına dâhil olmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

*“Derslerim, hani ortayla geçiyodum da yani hani, annem de bi yandan hani, devam etme çalış işte, şey yap diyodu yani... Özlüyodum yani okulumu da özlüyodum bi yandan. Ama bi yandan da çalışmak zorunda kaldım... Valla bi yandan istemiyodum, devam ediyim diyodum hani ama ailem öyle istedi diye, zorunlu gördüm.” (Zeynep, 22)*

*“Çalışmaya başlama nedeniim.. Ailem okutmadı. Ben de evde duracağıma çalışayım destek oluyım dedim ama bu kadar uzun bi süre düşünmüyodum (gülerek).” (Öykü, 22)*

### 1.3.2. Tekstil Sektörü Üzerine Eğitim Alınmış Olması

Meslek liselerinin giyim ile alakalı bölümlerinde yer alan öğrencilerin eğitim süreçlerinde staj yaptıkları, mezun olduktan sonra genellikle staj yerlerinde çalışmaya devam ettikleri ve böylece tekstil sektöründe iş yaşamına dâhil olarak gelir elde ettikleri görülmüştür. Bazı katılımcılar bu durumu şu şekilde anlatmışlardır:

*“İu çünkü lisede de okuduğum bölüm tekstil üzerineydi. O yüzden hoşuma gidiyodu hani hem makine olarak da makineyi bildiğim için. O yüzden tekstildeyim.” (Hülya, 19)*

*“...Kendi bölümüm olduğu için. Liseden tekstilden mezunum. O yüzden tekstilde başladım.” (Nuray, 19)*

### 1.4. Tekstil ve Giyim Sektörü Bölgesinde Yaşamak

Katılımcıların büyük bir kısmının tekstil ve hazır giyim sektörünün yoğun olarak konumlandığı ilçelerde yaşadıkları görülmüş ve katılımcıların genelde rahat ulaşabildikleri bölgede yani evlerine yakın yerlerde iş arama sürecini gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Yaşanılan yere olan yakınlığından dolayı katılımcıların bir kısmının tekstil sektöründe çalışmaya başladıkları saptanmıştır. Katılımcılar bu duruma şu şekilde açıklık getirmişlerdir:

*“Şu yani Sultangazi’de başka bi meslek yok genellikle. Hep genellikle tekstil üzerine daha çok yoğunluk var.” (Tuğçe, 22)*

*“İş arama genelde evin çevresi işte şuna ulaşıyım o bana iş bulsun gibi değildi. Evin çevresindeki iş yerleri genelde.” (Öykü, 22)*

*“Yani şöyle bişey İnegöl zaten küçük bi yer. Meslek açısından da daha iler ki yaşlarda da mesela hani hiç bi işin olmasın, hiç bişeyi bilmesen bile mesela 40 yaşında bile girip farklı yerlerde çalışamazsın. Hani mesela bi mağazaya gittiğin zaman 40 yaşında bi bayan belki tercih edilmez ama şu an mesela tekstil İnegöl zaten, tekstil İnegöl Bursa. Direk gittiğin zaman hemen işe alıyolar yani.” (Seda, 24)*

### 1.5. Sosyalleşme

Çalışmamızın örneklem grubunun yaş aralıkları dikkate alındığında sosyal çevre ve sosyalleşme ihtiyacının iş yaşamına dâhil olmada önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir. Bazı katılımcılar, çekingen olarak tanımladıkları kişilik özelliklerinin değişmesi böylelikle daha girişken bir kişi olabilmek için iş yaşamına dahil olduğunu şu şekilde ifade etmektedirler:

*“Çok içime kapanıktım hiç konuşmuyordum, şu an normal konuşabiliyorum, ... (arkadaşının ismi) hiç konuşamaz da, hiç konuşmuyordum, hiç arkadaş filan da, arkadaş çevremle hiç*

*konuşmazdım, ailemle pek konuşmazdım, bir odaya girerdim öyle otururdum, hiç konuşmuyordum, öyle öyle açıldım. Açılıyım diye tekstile gittim işte.” (Gonca, 25)*

*“Ya ne biliyim evde de durmak istemedim biraz. Hem çevre görmek açısından... Yok, maddi bi sebebi yok. Kendi isteğimle.” (Hülya, 19)*

Sosyalleşme çalışma yaşamının kimi zaman bir nedeni olurken kimi zaman da çalışma yaşamının doğal bir sonucu olabilmektedir. Katılımcılardan biri çalışma yaşamının bir sonucu olarak da nitelendirebileceği sosyalleşme durumunu şöyle anlatmaktadır:

*“Şu ana kadar mesela hiç, çoğu zaman evden dışarı çıkmadığım için bilmiyorum çoğu şeyi. Buraya geldim hani az çok insanları tanıdım, arkadaş edindim. Olumlu yönü de bu oldu biraz da hani çevreme açıldım.” (Yasemin, 19)*

## 2. Aile İlişkileri

Aile ilişkileri denildiğinde; ebeveynler arası veya ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiler, ailede var olan travmatik yaşam öyküleri, bağımlılık durumları (alkol, madde vb.), üyeler arası iletişim sorunları, problemlerle baş edebilme becerileri ve aile içerisinde paylaşılan veya paylaşılmayan sorumluluklar gibi olumlu veya olumsuz çok boyutlu bir durumdan bahsedilmektedir. Bu boyutların bazılarının çalışmamızda genç yetişkin kadınların çalışma yaşamına katılım kararlarıyla veya devamlılığıyla yakından ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde katılımcıların aile içi ilişkileri ve bu ilişkilerin iş yaşamında nereye karşılık geldiği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

### 2.1. Aile ilişkilerinin değerlendirilmesi

Genç yetişkin kadın işçilerin ebeveynleri ile farklılaşan şekilde iletişim kurdukları ve genelde anneleri ile daha açık bir iletişime sahip oldukları görülmüştür. Katılımcıların bazıları babaları ile ilişkilerini “mesafeli”, “soğuk” veya “hiç olmayan bir ilişki” şeklinde tanımlamışlardır.

Bir katılımcı babasının kendisine agresif tavırlar sergilediğini, babasının kendisine karşı tutumunu yetiştirdiği kültür bağlamında şu şekilde aktarmıştır:

*“Ya anneme her şeyi anlatabiliyorum. İki ben babamla küçüklüğümden beri hiç iletişimim yok. Hani öyle yanına oturupta “babacım nıpiyosun nıdiyosun?” diyemem... Ya ben babamın bana karşı olan sevgisine hiç şahit olmadım... Dedem, toplum, işte doğuluların kıza bakışı... Yani çabuk sinirlenir ama öyle şeyi, dayakmış, şeyiymiş yoktur. Sadece sinirlenir...” (Öykü, 22)*

Aile üyelerinin kısıtlayıcı tavırlarını “baskın aile” olarak tanımlayan bir katılımcı şu şekilde açıklamada bulunmuştur:

*“...Çok baskın bi aileydi. Mesela pantolon vesaire bunların hepsi yasaktı. Ama tekstilin bütün ortamı da pis ona rağmen yolluyolardı. Abiler vardı, abilerim olmasaydı kesinlikle göndermezlerdi.” (Gökçe, 27)*

Aile içerisinde nitelikli vakit geçirme durumu, aile üyeleri arasındaki bağın kuvvetlenmesini ve gündemlerindeki konular hakkında fikir alışverişi yapma olanağını sağlamaktadır. Katılımcıların bu konu ile ilgili verdikleri yanıtların aileleri ile birlikte nitelikli vakit geçir(e)meme üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bir katılımcı ebeveynleri ve kendileri arasındaki iletişimi şu şekilde anlatmıştır:

*“Genelde pek hani şey yapmayız ama, hani annem babam televizyonda haberleri seyreder, öyle pek, onlar aile konularında konuşurlar. Bize pek fazla bi şey sormuyolar.” (Zeynep, 22)*

Bir katılımcı ise işten çıktığında eve gitmeyi tercih etmediğini ve geç saatte gittiğini, bu nedenle aile üyeleri ile vakit geçir(e)mediğini belirtmiştir.

*“Eve gittiğimde dinlenmeyi tercih ediyorum evet. Bi de buradan çıkınca genelde dışarı çıkıyorum. Dışarıda biraz vakit geçiriyorum. Ondan sonra saat zaten geç oluyo direk yatağa geçmek zorunda kalıyorum.” (Nuray, 19)*

Bazı katılımcılar ise diğerlerinin aksine aileleri ile akşamları bir araya gelebildiklerini, birlikte etkinlikler yapabildiklerini belirtmişlerdir.

*“Yaa, mesela hani bazı evlerde var ya, akşam olur saat 7’den sonra herkes odasına gider, kimseyle konuşmaz. Mesela bizde öyle bi şey yok. Akşam mesela 7’de hep beraber yemek yenilir, mesela hep beraber ya film izlenir ya sohbet edilir. Hani akşam illa, bizim aile o akşam illa yan yana gelir 6 kişi.” (Handan, 20)*

## **2.2. Aile İlişkileri Ve İş Yaşamları Arasındaki Etkileşim**

Tekstil ve hazır giyim sektörlerinde çalışan genç yetişkin kadınların hayatlarında en önemli iki alanı oluşturan aile ve iş yaşamı karşılıklı etkileşim halindedir. Öyle ki bazı katılımcıların iş yaşamına dahil olmalarında aile ilişkilerinin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Aile üyelerinin tekstil ve hazır giyim sektöründe yer almaları ve aile içinde genç yetişkin kadınlardan beklenen gelir getirici rol katılımcıların iş yaşamına dahil olmalarında önemli etkenlerdir. Aynı zamanda aile ilişkilerini olumsuz olarak nitelendiren katılımcıların bir anlamda ailelerinin baskısıyla iş yaşamına dahil olduklarının belirlenmesi de bir diğer önemli faktör sayılabilir. Bununla birlikte katılımcıların çalışıyor olmalarından dolayı aile ilişkilerinin olumsuz etkilendiği de saptanmıştır. Tekstil ve hazır giyim sektörlerinin çalışma saatlerinden dolayı katılımcıların aileleri ile vakit geçiremedikleri ve bu durumu kayıp olarak nitelendirdikleri çalışmamızda elde edilen verilerden biridir.

### **2.2.1. Aile İlişkilerinin İş Yaşamına Etkisi**

Aile içerisinde nitelikli ve niteliksiz ilişkilerin varlığı, genç yetişkin kadınların iş yaşamına dâhil olmalarını, hangi sektörde çalışacaklarını veya çalışmanın devamlılığını etkileyebilmektedir. Evde gelir getiren kişi olarak görülen baba çalışmadığında ya da hane içerisinde yoksulluk durumu olduğunda ailede ikincil emek olarak görülen kadın ve çocuk emeği kullanılmakta ve bu gruplar iş yaşamına dâhil olmaktadır. Çalışmamızda da genç yetişkin kadınların genellikle çocukluk dönemlerinde çalışmaya başladıkları görülmüştür.

Araştırmamız sonucunda katılımcıların aile merkezli çalışma sebeplerinin daha çok baba-kız ilişkisi üzerinde şekillendiği söylenebilir. Babaların katılımcıları iş yaşamına dâhil olmaya teşvik ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Aynı zamanda tekstil ve hazır giyim sektörlerinde hali hazırda çalışmakta olan aile üyelerinin varlığı da katılımcıların bu sektörlerde iş yaşamına dahil olmalarını etkilemiştir. Bir katılımcı sektöre girişinde ablasının etkili olduğunu şöyle ifade etmiştir:

*“Nasıl başladım, ee ablam orda dediğim gibi ablam orda olduğu için hani dedi bak hani ben burdayım.” (Kıymet, 22)*

Lise eğitiminde tekstil bölümü üzerine eğitim alan diğer bir katılımcı annesi vesilesi ile sektörde çalışmaya başladığını tarafımıza aktarmıştır:

*“Annem çalıştığı için işte hafta sonları geldim. Haftasonu başladım. Ondan sonra gel her hafta sonu. Sonra hoşuma gitti hani insanlar. O yüzden devam ettim.” (Hülya, 19)*

Aile üyelerinin iş veren olduğu durumlarda, ailedeki çocukların kendi dükkanlarında iş yaşamına dahil oldukları, dükkana yapılan ziyaretler sırasında işin yapılışı hakkında fikir edindikleri belirlenmiştir. Yardım amacı ile başlayan sürecin sonrasında maddi kazanca dönüştüğü görülmüş ve bir katılımcı bu durumu şu şekilde anlatmıştır:

*“Bizim dükkan olduğu için babam, yardım et, hani onu al bunu ver... Yardım amaçlı başladım. Sonra işi öğrenince babam, (gülerek) her gün gel, bugün gel...” (Handan, 19)*

Çalışmaya başladıktan sonra da genç yetişkin kadınların süreç içerisinde bazı olumsuzluklardan dolayı iş yaşamından ayrılmak istedikleri ancak ailelerinin bu durumu desteklememelerinden dolayı çalışmaya devam ettikleri görülmüştür.

Öykü isimli katılımcı ailesinin bu konudaki engelleyici tavrını şu şekilde belirtmiştir:

*“Hani artık çıkıyorum ediyim, bi yerde durduruyolar. Yapamazsın edemezsin... Hem koşullar hem de milletin... Eve bi miktar destek çıkıyosun onun kesilmesinden gerek, benim ailem de hem de öyle. Çıkartmıyolar yani.” (Öykü, 22)*

Katılımcılardan birisi ise iş yaşamından ayrıldığı takdirde kendisine evlenme şartının koşulduğunu, bu nedenle çalışmaya devam ettiğini aktarmıştır:

*“Hani ben kaç kere dedim bırakcam bu işi işte şey yapmicam artık sıkıldım, mıkıldım hani. Onlarda hani annem mesela babamda olsa, hani ne yapcaz başka hani ne yapabilirsin diyolar hani. Ya çalışacaksın ya da diyo evlenceksin diyolar yani. İki seçenek başka bi seçenek yok.” (Tuğçe, 22)*

Çalışmaya başlayana kadar ailelerinin gelirleri ile yaşamlarını devam ettiren bazı katılımcıların, gelir elde edebilecek yaşa geldiklerinde ailelerine karşı mahcubiyet duydukları ve çalışıp gelir elde etmeyi, ailelerine maddi destek sunmayı kendilerine görev edindikleri belirlenmiştir. Katılımcılardan bazıları bu durumu şu şekilde anlatmışlardır:

*“Evde durmak istemediğim için. Yani kendi ayaklarımın üzerinde durabilmek için yani çünkü ne kadar hani aile her zaman yanımızda dursa da sonuç olarak insan bi saatten sonra çekiniyo, hani şey yapıyo. Ben de bu yüzden yani kendi ayaklarımın üzerinde durabilmek için.” (Kıymet, 22)*

*“Babam bazen mesela senide çalıştırıyoruz hakkını helal et falan bende baba bu yaşma kadar sen baktın bana birazda ben çalışıyım çalışsam bi şey olmaz falan diyorum... Babam işten çıktığı için babamın omuzlarındaki yükün azaldığını düşünüyorum.” (Yasemin, 18)*

Babası ile olan ilişkisinin iyi olarak devam edebilmesinin ev içerisinde gelir getiren rolünün devamına bağlı olduğunu ifade eden iki katılımcı bu durumu şu sözlerle açıklıyor:

*“Babamla dediğim gibi hani şöyle açıkça anlatayım. Babamla işe gidersem iyi olurum, işe gitmezsem babamla kavga ederim yani... Git işte kirayı vercez, şunu yapcaz falan o yüzden biraz şey yapıyoz tartışmamız o yüzden oluyo. Ondan başka hiç öyle şeyimiz yoktur yani.” (Tuğçe, 22)*

*“İmm, galiba şey, mmm, mesela belirli bi ücret veriyosun hani maaş olarak. İlk maaş aldığım zamanlarda komple veriyodum. Hani kendime 50 lira falan bile ayırmıyodum. Sonra artık ‘baba bana para lazım.’ diyip bi miktar kıstıktan sonra daha bi kötü oldu.” (Öykü, 22)*

### 2.2.2. İş Yaşamlarının Aile İlişkilerine Etkisi

İş yaşamındaki çalışma koşullarının çalışanlar üzerinde hem psikolojik hem de sosyal etkileri mevcuttur. Öyle ki yoğun çalışma temposu ve mesai saatleri, çalışan üzerinde stres oluşturmakta ve psikolojik anlamda yıpratıcı olabilmektedir. Ayrıca yine aynı koşullar çalışanın sosyal aktivitelere katılmasını, ailesi ile vakit geçirmesini de etkileyebilmektedir. Tekstil ve giyim sektöründe genellikle 08.00-19.00 arası olan çalışma saatlerine, yapılan işin yorucu olması ve akşam mesaiye kalma ihtimalinin varlığı da eklendiğinde genç yetişkin kadınların ailelerine vakit ayırabilmelerinin çoğu zaman mümkün olmadığını tespit edilmiştir.

Bazı katılımcılar çalışma saatlerinin yoğunluğundan dolayı aile üyelerinden çok çalışma arkadaşlarını gördüğünü, eve genelde yorgun ve geç saatlerde geldiklerini, bu nedenle aile üyeleri ile vakit geçirmekte ve iletişim kurmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir:

*“...en çok tekstili aile olarak, hani insan ister istemez bürünüyo. Ailenden en çok orayı görüyosun, hani ister istemez oraya daha çok bağlanıyosun. Bi cumartesi pazarımız var bi de akşam 8’de evde oluyosunuz, annemle babam, hani yorgun oluyorum. Biraz konuşup tekrardan yatıyorum hani.” (Eda, 23)*

*“Gece geliyodum mesela şimdi ben gece gelip direk yatmasam sabah kalkıp nasıl işe gidicem veya mesela 8-4 sonra geceye dönüyoruz ee pazartesi sabah çıkıyorum üçte tekrar gidiyorum 8 saat arayla. Bu açıdan biraz olumsuz etkiliyo hani aileye karşı çok fazla zaman geçiremiyosun.” (Seda, 24)*

Evli olan ve iş yaşamında yer alan genç yetişkin kadınların ise ev işlerinde sorumluluklar da üstlenmeleri nedeniyle aslında daha fazla zorluk yaşadıkları söylenebilir. Evli ve çocuğu olan Gökçe isimli katılımcı bu konu hakkında birçok yönden zorlandığını, bazı zamanlar çocuğunun bakımını sağlayamadığını şöyle belirtmiştir:

*“Var. Kocamla aram açılıyo. Mesela ilgisiz, yorgunluktan mesela ilgi gösteremiyorum... Cinsellikte mesela bi evli kişinin olmazsa olmazlarından ister istemez olumsuz etkiliyo ondan yana mesela çok sarsılmıştır ilişkimiz. Her defasında toparlıcam toparlıcam derken olmuyo. Mesela çocuğumu çok mahrum bırakıyodum çoğu şeyden. Anneme vermek zorunda kalıyodum. Annem bakıyordu hatta haftada bi kere alıyodum. Mecburiyetten tekstil işinde çalışmak içindi. Yani tekstil için demiyim de çalışmak içindi. Yani o konuda sıkıntı oluyo yani ilgilenemiyosun. Kadın çalıştığı zaman gerçekten sıkıntı.” (Gökçe, 27)*

İş yaşamı, bazı aileler için mesai dışı zamanda da gündemdeki yerini koruyabilmekte ve aile içi iletişimin niteliğine zarar verebilmektedir. Katılımcılardan biri bu durumdan rahatsızlığını şu sözlerle dile getirmiştir:

*“Tekstil olmasa bizim konuşulcak pek şeyimiz kalmıyo. Ama genelde evde çoğu zaman bu tekstil şeyi açılıyo mesela. Ya babam açar ya abim açar.”*

*Bu hafta iş yok, bu hafta şu kadarlık iş yaptık bu hafta şu müşteriler geldi. Hani genelde evde öyle şeyler oluyo.” (Handan, 20)*

Bazı katılımcılar çocuk yaşta çalışmaya başlamalarının bugünkü aile içi ilişkilerde yaşanan iletişimsizliğin nedeni olarak görmektedir. Öykü isimli katılımcı durumu şöyle açıklamaktadır:

*“Çünkü o zaman daha çocuk dencek yaştaydım, 14 yaşında. Şöyle söyliyim evde olsaydım belki daha sıkı ilişkilerimiz olabilirdi. Hani en azından baba kız ilişkimiz olmasa da anne kız ilişkimiz daha sıkı olabilirdi.” (Öykü, 22)*

### 2.3. İş yaşamının aile içi rol ve sorumluluklar üzerinde etkisi

Genç yetişkin kadın çalışanların aile içerisinde birçok rolü üstlenmek durumunda kaldıkları ve rol çatışması yaşadıkları tespit edilmiştir. Çünkü üstlenilen sorumluluk kişinin algısı dâhilinde birçok rolle eşleşmektedir. Örneğin ev işlerinin sorumluluğunu üstlenen bir katılımcı, ebeveyn rolleri algısı dâhilinde kendisini annelik rolü ile veya gelir getirme sorumluluğunu üstlenen bir katılımcı ise kendisini babalık rolü ile eşleştirebilmektedir. Ek olarak katılımcıların ortalama 14 yaşlarında yani çocukluk dönemlerinde iş yaşamına dâhil oldukları göz önüne alındığında, bu durumun ortaya çıkardığı en büyük problemin “çocukluklarını yaşayamamaları” olduğu ve çocukluk rollerini yerine getiremedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu başlık altında katılımcıların rol algıları, rol çatışmaları ve ev içerisinde sorumluluk paylaşımları hakkında elde edilen bulgular sunulacaktır.

Katılımcıların bir kısmının aile içerisindeki rolleri bir tercihin sonucu olarak değil daha çok üstlenmek zorunda bırakılan sorumluluklar çerçevesinde belirlendiği görülmektedir. Bu noktada bir katılımcı üstlendiği sorumluluklar neticesinde kendisini hangi rolde gördüğünü şu şekilde ifade etmiştir:

*“Evlât yönünden çok anne baba görüyorum kendimi kardeşlerime karşı. Çünkü okuyan erkek kardeşim var lisede, imam hatipte okuyo. Hani onun bir ihtiyacı olduğunda gelip benden istemesi, benden harçlık istediğinde ben mutlu oluyorum.” (Yasemin, 18)*

Bir katılımcı ise aile ilişkilerinden dolayı kendisini evde görünmez hissettiğini şu ifadelerle belirtmiştir:

*“Yok rolünde (gülerek). Yani ben evin tek kız çocuğuyum. Doğuluyuz işte doğulularda kız çocuğunu pek tutulmaz. O yüzden genelde imm dediğim gibi yok gibi yani... Hani işte geliyorum odama geçiyorum soran olmuyo hani napıyosun, neydiyosun öyle.” (Öykü, 22)*

Çalışma saatlerinden dolayı eve geç giden genç yetişkin kadın işçilerin ev içerisindeki sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda farklı davranışlar sergiledikleri saptanmıştır. Bazı katılımcılar çalışmasından dolayı yorgun olduklarını ve ev işlerinde bir sorumluluk üstlenmediklerini ve bu durumun aile ilişkilerine nasıl bir etkide bulunduğunu şu şekilde açıklamışlardır:

*“Yeri geldiğinde annem hasta oluyo ufak tefek sorunlar oluyo. Şunu yapar mısın falan istesem yaparım ama bazen gerçekten çok yorgun oluyorum, bu biraz etkiliyo.” (Yasemin, 18)*

*“Temizlikti falan oluyo. Bulaşık yıkamayı, orayı burayı topla ama işte yorgun olduğum için yapmıyorum. Orda işte sıkıntı oluyo ailede... Sadece daha önce dediğim gibi ev işlerinde felan çatışma oluyo.” (Nuray,19)*



Katılımcılardan bazılarının ise ev işleriyle ilgili sorumluluklarında herhangi bir değişikliğin olmadığı, iş yaşamları ile birlikte ev işlerinde de yer aldıkları belirlenmiştir. Eda isimli katılımcının bu konudaki ifadesi şöyledir:

*“Şöyle diyosunuz di mi, hani işten geliyosun, tekrardan evle de uğraşıyosun? Çok çok oluyo. (Ellerini göstererek) Ellerimi görüyosunuz, çamaşır suyundan vallahi (gülüyor), yani tekstilden çıkıp tekrardan eve gelip, bulaşık yıkaması falan, yemek hazırla, kaldır, cumartesi pazar temizlik yap tabiki de oluyo.” (Eda, 23)*

Çocukluk dönemleri ile ilgili katılımcıların genel yargılarının bu döneme ilişkin olumsuz düşünceler etrafında şekillendiği söylenebilir. İki katılımcı iş yaşamına katılmalarından dolayı çocukluklarında oyun oynayamadıklarını belirtmişler ve çocukluk dönemlerinde yaşayamadıklarını şu şekilde aktarmaktadır:

*“Mesela ben hani okuldan gelirdim arkadaşlarım oynardı bilirsiniz yakar top bilmem neydi oydu buydu oynardı ya ben bakardım hani biz niye oynayamıyoruz biz niye çalışıyoruz.” (Esma, 27)*

*“Tabiki küçük yaşta ben nerdeyse çocukluğumu yaşayamadım gençliğimi de nerdeyse yaşayamadım. Hep yani bu meslekte olduğum için çok şeyden mahrum kaldım diyebilirim yani.” (Tuğçe, 22)*

### **Tartışma ve Sonuç**

Araştırma sonucunda elde edilen veriler daha önce yapılan saha araştırmalarının bulguları ile karşılaştırıldığında sonuçların büyük ölçüde birbirini desteklediği görülmektedir. Çalışmaya katılan genç yetişkin kadın işçilerin tekstil ve hazır giyim sektöründe çalışmayı tercih etmeleri noktasında birbirinden farklı nedenlere sahip oldukları görülse de en temelde yoksulluk, ailelerinin ekonomik ihtiyaçları, bireysel ihtiyaçlar ve nitelsiz ve eğitimsiz olmaları gibi etkenlerin bu sektörleri tercih etmelerinde ortak bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Öyle ki katılımcıların iş ve aile yaşamlarının birbiriyle yakından ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle katılımcıların orta seviyenin altı bir gelire sahip ailelerde yaşadıkları düşünüldüğünde bu durum kadınların çalışmaya zorlanması veya gelir getirici bir ebeveyn rolünü üstlenmek zorunda kalmasına neden olmuştur. Araştırma sonuçlarında da görüldüğü üzere çoğu katılımcının çalışmasına tek bir hedef doğrultusunda ailece karar verilmektedir. Ailenin yaşadığı ekonomik sorunların aşılması bir hedef olarak belirlenerek kadının bu amaç çerçevesinde çalışmasına ailesi karar vermektedir. Bu durum mevcut ekonomik sistemin hane halkının bireyin tercihlerinin tek bir fayda fonksiyonu içerisinde bir araya getirme görevine yönelik neo-klasik modellerin vurgusunu desteklemektedir (Dedeoğlu, 2000: 144). Bu düşünceleri ve araştırmamızın sonucunu destekleyen bir çalışma da kadınların %40,3 ünün aile geçimine katkıda bulunmak için, %33 ünün kendi geçimini sağlamak için çalıştıkları (Gönüllü & İçli, 2001: 88), bir başka çalışmada ise kadınların %61,7'sinin aileye ekonomik destek sağlamak için çalıştıkları belirlenmiştir (Başaran, 2004: 121). Uluğ da 2000 yılında yaptığı bir araştırmada Başaran'ın sonucuna yakın sonuçlar elde etmiştir. Uluğ (2000: 77) yapmış olduğu bu çalışmada kadınların çalışmaya başlama nedeninin %64'ünü ekonomik yetersizliklerin oluşturduğu bulgusuna ulaşmıştır. Karataş (2006: 116) tekstil atölyelerinde çalışan kadınlar üzerine yapmış olduğu bir çalışmada ise kadınların %47,3'ünün yaptıkları işten beklentilerinin ailelerinin geçimini sağlamak olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İçin (2012) ve Kaya da (2009: 33) benzer sonuçlara ulaştığı çalışmalarında kadınların çalışmasının en yaygın nedenleri olarak ekonomik sorunlardan kaynaklı

olarak ailelerine destek olmak veya kendi paralarını kazanarak ihtiyaçlarını karşılamak olduğu tespit edilmiştir.

Tekstil sektörünün herhangi bir eğitim gerektirmemesi, emeğe dayalı sektör olması ve niteliksiz elemana ihtiyaç duyması gibi özellikleri, bu sektörde çalışanların özellikleri ile örtüşmektedir. Öyle ki araştırmaya katılan genç yetişkin kadın işçilerin de eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve bu sektörlerle bağlı atölyelerde çalışmayı diğer emeğe dayalı sektörlerde çalışmaya tercih ettikleri görülmüştür. Bir çalışmada kırdan kente göç etmiş ve eğitimsiz olduğundan dolayı kentte iş bulmakta güçlük çeken, maddi sıkıntılar yaşayan kadınlar için işin kolay bulunmasının önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu kadınların büyük çoğunluğunun ücretsiz ev hizmetlerinde çalışıyor olması da tekstil ve giyim sektörüne yönelik bilgi ve becerilerinin zaten kendilerinde var olduğuna, herhangi bir akademik ve mesleki eğitim almadan bu işi kolayca öğrenebileceklerine dair düşüncelerinin oluşmasına yol açmakta ve bu durum kadınların bahsedilen sektörleri sıklıkla tercih etmelerine neden olan diğer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Uluğ, 2000: 40-41).

Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun aile üyelerinin bu sektörler içerisinde halihazırda çalışıyor olması da bu iş kolunu seçmelerinde bir başka nedendir. Bir araştırmada tekstil sektöründe çalışan kadınların çoğunun yakın çevreleri aracılığıyla işlerine girmiş olduğu sonucuna ulaşılmış ve akrabalık bağı ile sosyal çevrenin iş bulma sürecinde büyük rol oynadığı saptanmıştır. İşverenin veya iş yerinde çalışanların akraba olması kadının çalışmasına sıcak bakmayan ailelerde çalışmasına izin verilmesi için önemli bir etken olabilmekte böylece kadının bu sektörlerde çalışmayı tercih etmesi bir zorunluluk hali almaktadır (User, Kümbetoğlu ve Akpınar, 2012:45). Bu konuda yapılan başka bir çalışmada ise tekstil sektöründe çalışan kadınların çoğunun tanıdık aracılığıyla işe girdikleri görülmüştür. Kayıkcı (2000: 142) bu çalışmada işe tanıdık vasıtası ve önerisi ile alınan kadınların oranını % 51.4 olarak tespit etmiştir. Uluğ (2000: 78) ise kadınların çalıştıkları işi nasıl buldukları sorusuna %45 oranında akraba, %16 oranında arkadaş, %24 oranında aile, %9 oranında evlerine yakın olması, %3 oranında tanıtımlar, %3 oranında ise okul aracılığıyla gibi verilen cevaplarla karşılaşmıştır. Atölyelerin evlere yakın olması, çalışanların genelinin kadın olması güvenlik açısından da bu atölyelerin tercih edilmesini kolaylaştırmaktadır (Murakami, 1999: 24). Özellikle kadınların tekstil atölyelerinin yoğunlukta olduğu bölgeler de ikamet etmeleri buradaki atölyelerde işe başlamaları noktasında etkili olmaktadır (Uluğ, 2000:41). Araştırmamıza katılan genç yetişkin kadın işçilerin ikamet ettikleri yer ile çalışmayı tercih ettikleri iş yerleri arasında bulunan yakın ilişki bu bilgileri destekler niteliktedir.

Çalışmanın sonucunda katılımcıların çalışma nedenlerinden birisinin de sosyalleşme ve özgüven gelişimi gibi psikososyal ihtiyaçların olduğu ortaya çıkmıştır. Düşük sosyo-ekonomik gelire sahip ailelere mensup olmak, göç etmiş olmak ve eğitim hayatlarının erken sona ermesi gibi etkenler genç yetişkin kadın işçilerin sosyalleşme ortamlarının azalmasına neden olmuştur. Nitekim çalışmaya katılan işçi kadınların büyük bir kısmı iş yaşamına dahil olmayı sosyalleşme ve sosyal çevre oluşturma noktasında bir fırsat olarak görmektedir. Bu sonucu destekleyen ve tekstil sektöründe istihdam edilen kadınlara yönelik yapılmış benzer bir araştırmada, kadınların iş yaşamına dâhil olarak toplumsal yaşama daha kolay uyum sağlayabildikleri, bilgi ve beceri kazandıkları, özgüvenlerini artırdıkları, toplulukta konuşmayı öğrendikleri, olgunlaştıkları, insanları daha iyi tanıma becerisi kazandıkları şeklindeki verilere ulaşılmıştır (Uluğ, 2000: 114). Kadınların istihdamının tekstil ve giyim sektöründe yoğun olarak bulunmasının bir nedeni de diğer sektörlerle oranla daha hızlı ve kolay iş bulabilmeleridir. Kadınların genel istihdamında görülen eğitim seviyesi yükseldikçe iş gücüne katılımında artış yaşanması, tekstil ve giyim sektörü için geçerli olmamaktadır. Dolayısıyla bu sektörlerde çalışmak için eğitim düzeyinin yüksek olmasını gerektiren bir niteliğin aranmaması eğitimsiz ve niteliksiz işçi kadınların bu alanı tercih etmesinde en önde gelen etken olduğu ifade edilmektedir. Kısacası tekstil sektörünün maliyeti azaltıcı ve ucuz iş gücüne yönelik ihtiyaçları ile kadınların niteliksiz ve eğitimsiz olmalarının istihdam noktasında birbirini tamamlayıcı özelliğe sahip

olduğu düşünülmektedir. Kadınları hedefleyen uzlaştırma politikalarıyla gündeme gelen bu esneklik her ne kadar kadınlara fayda sağlıyor gibi görünse de aslında piyasaların çıkarları ön plana alınarak oluşturulmuş bir proje olarak da ifade edilmektedir (Gün, 2016: 39). Kayıt dışı istihdamın bu sektörlerde yaygın olması da kadınları bu iş kollarını tercih etmeye zorlamaktadır. Bu sektörler kayıt dışı istihdamın ve ucuz iş gücünün en önemli alıcısı olarak kadınları görmektedir. Öyle ki diğer emek yoğun sektörler ile kıyaslandığında erkeklerin çalışma şartları, ücretlendirme ve sosyal güvence bakımından yetersiz gördükleri tekstil ve hazır giyim sektörlerinde kadınların istihdamı daha fazladır (Suğur, 2005: 51; Kayıkçı, 2000: 149; Öztürk, 2010). Çünkü kadınların ikincil emek diğer bir deyişle yedek iş gücü olarak görüldüğü çevrelerde kadının elde edeceği sosyal güvenceden ziyade ücret kazancı daha önemli görülmektedir. Bu anlayış tekstil ve giyim sektörünü kadınların ilk tercihi erkeklerince ikinci tercihi haline getirmektedir (Omay, 2011: 147).

Sonuç olarak tekstil ve hazır giyim sektörlerinde çalışan genç yetişkin kadın işçilerin çalışma sebeplerinin çok boyutlu ele alınabileceği, aile ilişkilerinin iş tercihleri noktasında en önemli belirleyen olduğu tespit edilmiştir. Genç yetişkin kadınların dışsal faktörleri yok ederek çalışmaya ilişkin kararlarını kendilerinin verebilmesi ve olumsuz aile ilişkilerinin niteliğinin iyileştirilebilmesine yönelik çok daha kapsamlı ve çok boyutlu akademik çalışmaların üretilmesinin desteklenmesiyle birlikte; çalışma koşullarının daha sağlıklı hale getirilmesine yönelik yasal düzenlemelerin de yapılması önemli bir gerekliliktir.

#### KAYNAKÇA

- Adak, N. (2007). Kadınların İkilemi: İş ve Aile Yaşamı. *Sosyoloji Dergisi Ülgen Oskay'a Armağan Özel Sayısı*, 137-152.
- Başaran, A. (2004). Tekstil Sektöründe Çalışan Kadınların Aile ve İş Yaşamında Karşılaştığı Sorunlar: Konya Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (8). 101-129.
- Bostan Budak, D., Demir, N. (2017). Hazır Giyim Sanayinde Kadın İşgücünün Durumu: Ankara İli Örneği. *Verimlilik Dergisi*, 3. 89-124.
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma Deseni, Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları. (Çev. Ed. Selçuk Beşir DEMİR).
- Çelik, K., Beşpınar, F. U. (2011). Farklı Nedenlerle Çalışma Ve Çalışmanın Genç Üzerine Etkileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (1). 59-69.
- Davey, L. (1991). The Application of Case Study Evaluations. *Apeer-reviewed electronic journal*, (9)2. 1-2.
- Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye'de Aile ve Kadın Emeği. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 86. 139-170.
- Gönüllü, M., İçli, G. (2001). Çalışma yaşamında kadınlar: aile ve iş ilişkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 81-100.
- Gün, S. (2016). Neoliberal Muhafazakârlığın İş ve Aile Yaşamını Uzlaştırma Yaklaşımı. *Mülkiye Dergisi*, 40 (3), 35-53.
- Işık Erol, S. (2015). Türkiye'de Kadının Çalışma Hayatına Katılımının Belirleyicileri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3). 1-22.

- İçin, N. (2012). Çalışma Yaşamında Kadın İşgücünün Karşılaşabileceği Sorunlar: Yalova Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı.
- İlkkaracan, İ. (2010). *Emek Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Doğru İş ve Aile Yaşamını Uzlaştırma Politikaları*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Karabıyık, İ. (2012). Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 32(1). 231-260.
- Karataş, A. (2006). Türkiye’de Kadın İşgücünün Durumu: Denizli Tekstil Sektöründe Kadın İşgücü Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı.
- Kaya, C. (2009). Çalışma Yaşamında Kadın İşgücü Sorunları ve Örgütlenme Eğilimleri. *Yüksek Lisans Tezi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı.
- Kayıkcı, D. (2000). Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayiinde Çalışma Koşulları. *Doktora Tezi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı.
- Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye’de Tekstil Alanında Çalışan Kadınları ve Sorunları: İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ İli Örnekleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1). 464-483.
- Kocacık F., Gökkaya V. B. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 195-219.
- Kolbaşı, E., Bağcı, Z. (2018). İş-Aile ve Aile-İş Çatışması İle İş Tatmini Arasındaki İlişki: İmalat Sektöründe Bir Araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(10). 157-168.
- Küçük, M. (2015). Çalışma Hayatında Kadınlar ve Karşılaştıkları Sorunlar: Bir İşverene Bağlı Olarak Çalışan Emekçi Kadınlara İlişkin Bir Araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 7(1). 1-17.
- Murakami, K. (1999). Türkiye’de Kültürel Bağlamda Kadın Emegi: Konfeksiyon Atölyelerinde Çalışan Kadın İşçiler Üzerine Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Omay, U. (2011). Yedek İşgücü Ordusu Olarak Kadınlar. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 30, 137-166.
- Öngüt, E. Ç. (2007). Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayiinin Değişen Dünya Rekabet Şartlarına Uyumu. *Uzmanlık Tezi*. İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Genel Müdürlüğü. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Öztürk, M. Y. (2010). Kapitalist gelişme ve kriz sürecinde kadın emegi: Asya deneyiminden çıkarılacak dersler. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 24, 105-132.
- Polatçı, S., Keser, A. (2017). İş Aile Yaşamının Bireyin İş ve Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72(2). 401-421.
- Savaş Yavuzçehre, P. (2014). Tekstil Sektöründe Çalışan Kentli Kadın İşçilerin Yoksulluk Halleri. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 5(1). 22-37.
- Suğur, S. (2005). Türkiye’de Tekstil Sektöründe Kadın Emegi Ve Değişen Toplumsal Cinsiyet İlişkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 38. 47-68.

- T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sanayi ve Verimlilik Genel Müdürlüğü. (2017) 81 İl Durum Raporu, E-K. Erişim Adresi: <https://sgm.sanayi.gov.tr/Handlers/DokumanGetHandler.ashx?dokumanId=ca431ef4-9b03-4586-9e44-692bd8be4e72>.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 Tekstil Giyim ve Deri Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Erişim Adresi: [http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/09\\_TekstilDeriveGiyimSanayii.pdf](http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/09_TekstilDeriveGiyimSanayii.pdf).
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2015). Hazır Giyim Sektöründe Çalışan İşçilerin Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi Programlı Teftişi Sonuç Raporu. Ankara. Erişim Adresi: [https://birim.ailevecalisma.gov.tr/media/6069/2016\\_81\\_haz%C4%B1rgiyim.pdf](https://birim.ailevecalisma.gov.tr/media/6069/2016_81_haz%C4%B1rgiyim.pdf).
- TMMOB Makine Mühendisleri Odası Bülteni, Sanayinin Sorunları ve Analizleri, Sanayide Kadın: Az İş, Çok Sömürü, 2017. (2018, Mart). Sayı: 237, Erişim Adresi: [http://mustafasonmez.net/wp-content/uploads/sanayianalizleri\\_XXXVII-.pdf](http://mustafasonmez.net/wp-content/uploads/sanayianalizleri_XXXVII-.pdf).
- Toksöz, G. (2012). Toplumda kadın: İş Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Politikalar. *İşkur-3İ Dergisi*. Ocak, Şubat, Mart Sayısı. 5-14.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). Haber Bülteni, İşgücü İstatistikleri, Nisan 2019. Erişim Adresi: (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30684#> ). Erişim Tarihi: 16.07.2019
- Uluğ, P. (2000). Türkiye'de Konfeksiyon Sektöründe Kadın İşgücü: Gülsuyu Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı.
- User, İ., Kümbetoğlu, B., Akpınar, A. (2012). *Kayıp İşçi Kadınlar*. Bağlam Yayıncılık: İstanbul.
- Yaman Öztürk, M. (2010). Kapitalist Gelişme ve Kriz Sürecinde Kadın Emeği: Asya Deneyiminden Çıkarılacak Dersler. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 105-132.
- Yüksel, İ. (2005). İş-Aile Çatışmasının Kariyer Tatmini ve İş Davranışları İle İlişkisi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2). 301-314.